

Zápis z workshopu projektu „Podpora sociálního bydlení“

Téma: Spolupráce při poskytování podpory lidem ohroženým ztrátou bydlení

VŠFS, Pionýrů 2806, Most

dne 10. července 2019, 10-15h

Workshop moderoval *Bohumil Kartous (EDUin, o. p. s.)*. Přivítal hosty, představil program a vystupující. Workshop je možností vzájemně si pomoci, získané informace budou moci přenést do své praxe. Nabídl hostům možnost pokládat své dotazy prostřednictvím aplikace Slido.

Eliška Vrabcová (MPSV) také přivítala hosty jménem MPSV. Ve své prezentaci představila současnou situaci ve vlastnictví bytů, kde je dle dat ze sčítání lidu z předešlých desetiletí klesající trend bytů v obecním vlastnictví. Další sčítání lidu za dva roky ukáže, zda již dochází ke změně. Dále krátce představila Koncept sociálního bydlení České republiky 2015 – 2025, principy sociálního bydlení, možné způsoby financování, možnou podporu ze strany MPSV prostřednictvím projektu Podpora sociálního bydlení a uvedla také některé příklady z praxe. Blíže viz prezentace.

Jakub Čihák (R-Mosty) sdělil, že je především zvědavý na informace z regionu Most a nabídl dlouholeté zkušenosti neziskové organizace prorůstající do vztahu s obcemi. Upozornil na skutečnost, že každá obec přistupuje k bytům jinak – některé obce vnímají vlastnění bytů jako riziko a zbavují se jich, jiné si uvědomují, že bez aktivní bytové politiky nelze situaci vyřešit. Oslovují také soukromý sektor, zmínil projekty Dobré bydlo a Férové bydlení. Dále zmínil projekt Ukončování bezdomovectví na úrovni obcí. Disponuje také zkušenostmi s čerpáním financí z IROP a z OPZ. Pro čerpání z IROP je nutné v rámci sociálního bydlení provádět sociální práci, ale nejsou k tomu bližší informace, neboť kromě Konceptu chybí další normativní instrukce. Poukázal také na nemožnost vytvoření vzoru, neboť je každý region specifický (velikost bytového fondu obce, kapacita pro sociální práci atp.) Klíčovou institucí je zde Úřad práce, jehož role se podle něj mnohdy stále podceňuje. Zároveň je ÚP velmi přetížený v rámci základní agendy a nemá kapacitu na koncepčnější práci. Velkou roli hraje politická situace a vůle ke spolupráci.

Jana Pánková (Statutární město Most) představila ve své prezentaci projekt pro sociální bydlení, který je realizován do konce roku 2019. Podali žádost na výzvu č. 108 a chtějí v roce 2020 navázat projektem Housing First. V důsledku extrémní privatizace vlastní město Most v současné době jen cca 190 bytů. Všechny jsou v Chánově, což není ideální oblast pro sociální bydlení. Proto začali pilotovat, zda lze provádět sociální bydlení v těchto podmínkách. V projektu spolupracují se soukromými vlastníky. Vybrali 10 bytů, v nichž celkově bydlelo 17 dospělých osob a 15 dětí. S jedním klientem byla ukončena spolupráce na vlastní žádost z důvodu dlouhodobé nemoci, s jedním klientem z důvodu nespolečné spolupráce navzdory snahám sociální

pracovnice, ve čtyřech případech pak došlo k ukončení spolupráce z důvodu nezaplacení nájmu v době tří po sobě jdoucích měsíců. V současné době je zde ubytováno 11 dospělých osob (2 klienti sdílí jeden byt, každý má samostatnou domácnost) a 6 dětí. Bližší informace viz prezentace.

Diskuze

Jaká je cílová skupina cílových osob, ze kterých jste vybírali?

Jana Pánková: Ti, co si nejsou schopni zajistit bydlení na běžném trhu s byty kvůli nízkému příjmu, tam jsme se drželi hranice 1,4 násobku životního minima, nebo osoby, které se ocitli buď úplně bez bydlení (ulice, ubytovna) nebo v nevyhovujícím bydlení (velikost bytu na počet členů rodiny atd.). Cílová skupina je nastavena tak široce, jak projekt umožnil, protože při psaní projektu se nevědělo, jaké byty se podaří od majitelů vyjednat.

Plánování komunitního centra spolu s terénními projekty v jednom objektu – lze pro to sehnat dotaci, jestliže je na celé město Ústí nad Labem vyhlášena bezdoplatková zóna? Znamená to, že je celé město vyloučená lokalita a nemůže čerpat dotaci? Může čerpat pouze obec, nebo i NNO?

Eliška Vrabcová: Záleží, z jakých peněz. Jestliže mluvíme o výstavbě, tam není OOP zohledňováno. Ano, politické vedení v Ústí si to trochu zkomplikovalo, když to vyhlásilo na celé město. Rozhodně je dobré to nevzdávat a zkusit čerpat z těchto peněz. Možnost výměny kontaktu a společné řešení později.

Jakub Čihák: Vyhlášení OOP jako bezdoplatkové zóny je akt konkrétní obce, nemůžeme definovat vyloučenou lokalitu, to zatím nedefinoval nikdo. Agentura pro sociální začleňování využívá dvě Gabalovy zprávy. I ta novější je stará, protože stav se neustále mění. Doplatky na bydlení by neměly mít nic společného se sociálním bydlením. Sociální bydlení má být nájemní bydlení se standardní nájemní smlouvou. Sociální bydlení by mohlo být dobrou zbraní proti vyhlášení OOP. Někdo by to nejradši vyhlásil na celou obec i okolní obce. Doptal se paní Pánkové na její zmínku o tom, že museli zrušit kontakt s majitelem kvůli OOP.

Jana Pánková: Rušilo se to u několika rozjednaných klientů, máme i byty v OOP, ale máme tam klienty, kteří nejsou závislí na doplatku na bydlení.

Eliška Vrabcová: Doplnění k OOP, že pokud jde o doplatek, bylo to napadeno u soudu. Čeká se, zda se plošně zruší, neboť je tím limitována svoboda občana na stěhování. Pro případnou analýzu nevhodných lokalit pro realizaci sociálního bydlení doporučuji metodiku od profesora Sýkory. Mapa se bude zveřejňovat postupně, aby se vyhnulo problémům, které vznikly v případě Gabalovy mapy. Proběhla schůzka se SFRB, kde bylo řečeno, že se bude vycházet z Gabalových map, nikoli z vyhlášených OOP. Žádosti se budou vyhodnocovat i individuálně, takže by to s nimi mohli komunikovat.

Jak je to nyní se sjednocením dávek?

Eliška Vrabcová: Je to předmětem diskuze, ovšem neřeší to přímo naše sekce. My jsme pouze připomínkovacím místem v rámci vnitřního připomínkového řízení. Finální podoba zatím není jasná a nemůžeme o tom říct více.

Bohumil Kartous: Doporučení vzít si kontakt na MPSV a průběžně se ptát.

V soukromém bytě bydlí klient a s ním spolupracuje sociální pracovník z magistrátu, který zvládne všechno ve všech 10 sociálních bytech?

Jana Pánková: Sociální pracovník je součástí odboru sociálních věcí a má na starosti pouze těch 10 projektových bytů, aby s nimi mohl pracovat intenzivně. Jinak je praxe na odboru jiná, kolegové mají jiné množství klientů. Funguje spíše jako koordinátor potřebné pomoci. Sestaví s klientem individuální plán podpory a mapuje dostupné zdroje a služby, které může klient využít.

Uvažuje se o rozšíření kapacity?

Jana Pánková: Cílová skupina v navazujícím projektu v Mostu bude náročnější, proto se počítá s 1,5 úvazku sociálního pracovníka, přičemž jeden bude hlavní pro podporu a aktivizaci sociálních služeb. Často se bude jednat o osoby s duševním onemocněním, počítá se se zapojením nemocnice a dalších služeb.

Jak dlouho bude trvat práce s klientem? Máte nějaký předpoklad?

Jana Pánková: To se stanoví individuálně, každý klient je jiný. Hlavně při zabydlení je to intenzivnější, pak záleží, jak vypadá individuální plán podpory, kdy se klient stabilizuje. Principem je, že se to postupně zvolňuje, aby nevznikla závislost klienta na sociálním pracovníkovi. Je snaha navázat ho i na běžně dostupné služby.

Takže to končí tak, že se klient stěhuje do normálního nájemního bytu?

Jana Pánková: Je snaha vyjednat, aby klient, který je bezproblémový, mohl v tom bytě zůstat. Každé stěhování je pro ně velká zátěž. Takže když je stabilizovaný a všechno běhá, chceme, aby tam zůstal. V navazujícím projektu budeme vyjednávat nové byty. Určitě budeme spolupracovat se současnými majiteli, ale budeme oslovovat i další majitele a budeme vyjednávat nové byty.

Není to tedy na principu, že by město mělo vlastní byty?

Jana Pánková: Most si už uvědomuje, že by bylo dobré, aby nějaké mělo, a začíná k tomu činit nějaké kroky, nicméně ty asi nebudou tak rychlé. Město vyčlenilo peníze pro zpětný výkup bytů, ale neví se, jak to půjde rychle a jestli je budeme mít v momentě, kdy je budeme potřebovat. Bude se nadále spolupracovat se soukromými vlastníky.

Dotazy přes Slido

Kde vzít peníze na sociální bydlení?

Eliška Vrabcová: Nejdříve je potřeba zajistit peníze fyzicky, zajistit si to bydlení. Buď rekonstrukce, nebo nákup. To je možné přes IROP nebo přes SFRB, obojí spadá pod MMR. MPSV může poskytnout nějaké informace, ale s tímto nejlíp poradí pracovníci SFRB nebo IROP. Někdy se to řeší přes projekty.

Někdo se ještě ptal na kapacitu sociální práce na klienta. K tomu jsou nejlepší postřehy z Brna, ale říká to asi každá obec zapojená do projektu, že neví, kolik sociální práce bude klient potřebovat, dokud se nezabydlí. Po stabilizaci v bytě se nikdy neví, kam se klient posune. Z Brna je zkušenost, že když někdo přichází z ulice, mnohem víc se rozjedou psychické nemoci. Je to paradox, člověk se uklidní a všechno se v těle rozjede. Klient pak potřebuje sociálního pracovníka víc, aby si vyjednal třeba dávky.

Naopak třeba klient, který vypadá náročně, se zabydlí a všechno naskočí automaticky. Předám ještě slovo kolegům z praxe pro doplnění.

Jakub Čihák: IROP, MMR jednoznačně peníze pro rekonstrukce, doporučuju kontaktní centra MPSV, schůzku na CRV (Centrum pro regionální rozvoj), tzn. schůzku s detašovanými pracovišti MMR, které se mají bavit s lidmi tváří v tvář a řešit jejich výzvy, protože čerpání těch výzev je poměrně náročné. Na druhou stranu od té doby, kdy je udržitelnost 20 let a není tak krátká jako dřív, zájem opadl. Takže pokud to obce myslí vážně, ty prostředky tam teď jsou. Dvacetiletá udržitelnost je dobrá pojistka pro to, aby se s tím přestalo spekulovat. Dále je spousta výzev OPZ, které už jmenovala kolegyně. OPZ jsou štedré a ne až tak administrativně náročné. Tím, že sociální bydlení nemá legislativní strukturu, je vše na dohodě, jak to může vypadat. Dobrou cestou jde teď magistrát, který má doplňkovou síť poskytovatelů sociálních služeb. To je nejlepší a nejstabilnější řešení, protože to není závislé na tom, že třeba OPZ za pár let nebude.

Bohumil Kartous: Je návod od MPSV, kdy a kde peníze čerpat.

Eliška Vrabcová: Ano, na našem projektu vznikl web, kde je spousta informací. Můžete se na nás obrátit také telefonicky či e-mailem.

Může být v nájemní smlouvě vyžadována povinnost sociální práce?

Eliška Vrabcová: Rozumím tomu, proč to chcete zakotvit do smlouvy, ale je to trochu proti principům sociální práce. Nelze nutit klienta ke spolupráci. Je lepší do smlouvy pouze zavázat to, že je tam nějaký kontakt, ale ne v jaké míře a ne jako povinnost.

Jakub Čihák: Můžete tam dát povinnost sociální práce, ale je to v rozporu s občanským zákoníkem a je to nevymahatelné. Může to mít tu funkci, že má klient bič sám nad sebou, ale může být nečerpání sociální práce důvodem pro vypovězení smlouvy? Je to spíše pojistka, když neplatí nájem nebo přestane dodržovat dobré mravy. To je to, čeho se pronajímatel bojí, ale nelze to pojistit sociální prací. Má to být normální bydlení, žádný cvičný systém. Prostupné systémy se zkoušely po Evropě a fungovaly s nižší účinností než tzv. Housing First systém. Jde udělat jednoduchou pojistku, že se dá první nájemní smlouva na dobu určitou. Další možnosti jsou doložky přímé vykonatelnosti. Rozhodčí nebo notářská doložka. My to nedoporučujeme, ale když se nějaká obec bojí, umožní to vystěhovat klienta rychle, jestliže hrubě poruší nájemní smlouvu. Doporučit to nelze, ale je to jeden z nástrojů.

Eliška Vrabcová: MPSV souhlasí s panem Čihákem. Je to možný nástroj, ale v nevhodných rukách může situaci ztížit.

Jakub Čihák: Nejlepší je, když obec řeší sociální bydlení sama. Je dobré si NNO, respektive registrovaného poskytovatele sociální služby, pronajmout pro konkrétní úkol. Obce často chtějí sociální práci v sociálním bydlení, ale zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, toto nezná. Lze to naroubovat na podobně vypadající záležitosti, ale nic z toho nesmí být nucené. Nelze požadovat, aby klient pouštěl někoho z NNO do svého bytu. Sociální pracovník by tam byl ve střetu zájmu, což je dobrovolnost a etika sociální profese.

Počítá se s reformou psychiatrické péče? Je tam nějaká koordinace z hlediska poskytovatelů sociálního bydlení pro klienty, kteří mají nějakou diagnózu?

Eliška Vrabcová: Ano, komunikujeme s Ministerstvem zdravotnictví, vzájemně se informujeme a zveme na akce. Ideální je zabydlovat nejen tyto osoby, ale i osoby opouštějící věznice, dětské domovy. Je to velká cílová skupina. Ideální je právě koncept Housing First. Např. v Kadani mají systém prostupného bydlení, který není tak dynamický, ale pro tyto osoby si nastavili koncept Housing First. Potřebují je zabydlet a naučit je začlenit se do společnosti. Není potřeba, aby postupně prostupovali systémem.

Jak je to s lidmi z azylového domu?

Jakub Čihák: My jsme zvyklí, že dělají kolečko po azylových domech. Stále je negativní přístup k sociálnímu bydlení, teď už je to lepší. I na Mladoboleslavsku, což je speciální region (co je volné, to patří Škodě Auto). Přemluvili jsme obec, aby se zapojila do projektu sociálního bydlení, takže teď pro to mají 12 obecních bytů. V ČR je ta zkušenost taková, že když někdo dokončí pobyt v azylovém domě, jede kolečko po dalších azylech nebo do provizoria. Je to přesně ta situace, kdy se můžete roztrhat v sociální práci, ale jakmile nejsou byty, přichází sociální práce do ztracena. Je to pro celý systém nejen nepohodlné, ale taky dražší.

Uvažuje město Most o nákupu bytů do vlastnictví, které by pak bylo disponibilní vůči potřebě sociálního bydlení? Údajně jako Chomutov.

Jana Pánková: Ano, uvažuje. Je to spíš dotaz na vedení města. Médii i na webu už proběhlo, že město pro letošní rok vyčlenilo částku 5 mil. Kč na zpětný výkup bytů a pověřila tím Mosteckou bytovou, což je akciová společnost města. Pravidla už visí na webu. Město by mělo vyčlenit nějakou částku každý rok, ale uvidí se, jestli k tomu dojde. Zvažují se i další možnosti.

Mají při umístění v Mostě přednost osoby s trvalým pobytem v Mostě, nebo je to jedno?

Jana Pánková: V našem projektu momentálně mohou žádat osoby, které mají minimálně rok trvalé bydliště na území obce. Jinak nám to u vedení města ani neprošlo. Most je známý tím, že se sem sestěhovávají osoby nezaměstnané a závislé na dávkách, proto bylo potřeba zajistit, aby to bylo pro lidi z Mostu. Neměli jsme v rámci projektu ani kapacity zjišťovat v rámci sociálního šetření vazby na obec ve chvíli, kdy tu trvalý pobyt nemá. Nicméně je to pro nás výzva do toho navazujícího projektu, možná už tak nebude. Záleží na projednávání s městem, jak se nám podaří stanovit nástroje pro zjišťování vazby dané osoby na obec.

Workshop

Účastníci byli rozděleni do 4 skupin, kde společně vytvářeli superobec, která nemá žádné překážky pro zajištění sociálního bydlení. Mezi hrozbami či slabými stránkami ve skupinách zaznívala politická situace či chybějící zákon o sociálním bydlení.

1. Skupina

- mít jednu rodinu i v sociálně vyloučené lokalitě jako vzorový příklad pro změnu dynamiky lokality
- sociální bydlení by bylo na 2 roky, poté by klient platil plný nájem nebo by se byt uvolnil pro další žadatele
- je potřeba posílit supervizi, aby se předcházelo vyhoření sociálních pracovníků
- prevence štěnic v bytech

2. skupina

- opatření: posílení bytového fondu
- zapojení obce, majitele, klienta, sociálního pracovníka ... jako slabá stránka je vnímána spolupráce s ÚP
- udržitelnost: klient chce změnit situaci a obec má možnost jim pomoci

3. skupina

- žádná cílová skupina nemá přednost před jinou, pro určení potřebnosti by byla komise
- slabou stránkou je nedostatek sociálních bytů, stigmatizace cílové skupiny, nedostatečné síťování
- mnoho informací má také městská policie, důležitá spolupráce s terénní službou
- nájemní smlouva: nejdříve na rok, pokud by zastupitelstvo zhodnotilo, že nejsou potíže, bude 2x na rok a poté na dobu neurčitou

4. skupina

- nesmí být přehnaná péče, postupně by měla být utlumována
- sociální pracovník jako prostředník mezi školou a rodinou
- revize dávkového systému, zákon o sociálním bydlení, dle Jakuba Čiháka je potřeba vrátit to do dřívějšího stavu, dát kompetence obci a ÚP
- je potřeba vytvořit pravidla pro přidělování, aby bylo transparentní (ne komise, ale bodový systém dle potřebnosti), současně je důležité, aby u sociální práce došlo k rozdělení rolí

Ondřej Dostál: Pravidla přidělování je oblíbené téma jednoho workshopu, bude nejspíš reprízováno.

Eliška Vrabcová: Sociální pracovníci na školách – již pilotováno v Praze, lze si s nimi vyměnit zkušenosti.

Ondřej Dostál poděkoval za přítomnost a spolupráci a poprosil o vyplnění evaluačních formulářů.

Přílohy:

Prezentace – Eliška Vrabcová

Prezentace – Jana Pánková

Zapsala: Andrea Chudobová